

Oikeusministeriölle

1/2

Viite:

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 19.3.2019, OM033:00/2018

Asia:

Henkilötodistelun vastaanottaminen videotallenteelta hovioikeudessa

Oikeuskanslerinviraston lausunto arviomuistioon (Mietintöjä ja lausuntoja 2019:6) koskien mahdollisuutta ottaa henkilötodistelu hovioikeudessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyttä kuva- ja äänitallenteelta.

Arviomuistio on perusteellisesti laadittu ja se sisältää myös asianmukaisen arvion esitetyn menettelyn suhteesta Suomea sitoviin kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin. Arviomuistiossa on hyvin tunnistettu asiaan liittyvät oikeudelliset kysymykset. Merkillepantavaa on, että menettelyn soveltaminen vastaisi myös ns. uhridirektiivin tavoitteita liittyen rikosten uhrien suojeleluun (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, arviomuistion s. 34). Oikeuskansleri pitää uhridirektiivin tavoitteiden toteuttamista hyvin painavana argumenttina.

Taloudellisten vaikutusten arvioiminen on luonnollisesti tässä vaiheessa mahdollista vain summittaisesti riippuen siitä, missä laajuudessa ja millä tavalla menettelyä tulnaisiin toteuttaa, kustannusten määrän sisältäessä kertaluontoiset suunnittelu- ja rakentamiskustannukset ja vuosittaiset käyttökustannukset. Menettelyllä mahdollisesti saavutettavien säästöjen määrää ei ole mahdollista tässä vaiheessa arvioida kuin hyvin karkeasti.

Arviomuistiosta ilmenevät hovioikeusmenettelyn todistelun vastaanottamista koskevat nykytilan kehittämistarpeet ovat kiistattomat. Muistiossa esitetyt ja yksilöidyt menettelyn käytöllä saavutettavat hyödyt – jotka ovat epäilyksettä merkittävät ja vastaavat paremmin oikeuspsykologian nykykäsitystä todistelun luotettavuuteen liittyvistä seikoista - ovat nähdäkseni niin huomattavat, että järjestelmän käyttöönotto olisi perusteltua.

Hovioikeusmenettelyn johdonmukaisuuden näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista ottaa henkilötodistelu vastaan samoja menettelyjä ja periaatteita noudattaen kaikissa asioissa. Mikäli hovioikeudessa otettaisiin vastaan henkilötodistelua kuultavan henkilön henkilökohtaisesti saapuvilla ollen, olisi loogista, että menettelytavan valinta perustuisi jutun laatuun sekä muutoksenhakemuksen kohteeseen ja sisältöön, esimerkiksi esille tulleeseen uuteen seikkaan tai kokonaan uuden todistelun esittämiseen, ei hovioikeuden käsiteltävänä olevan jutun lajiin.

Oikeudenkäynnissä kuultavan yksityisyyden suojaan itsessään sekä suhteessa oikeudenkäynnin julkisuuteen tulee paneutua vielä tarkemmin asian mahdollisessa jatkovalmistelussa. Myös talenteiden säilyttämisaikaan liittyvät seikat vaativat lisäarviointia.

Yleisellä tasolla voidaan odottaa menettelyn mahdollisen käyttöönoton lyhentävän oikeudenkäyntien kestoa sekä hillitsevän asianosaisille oikeusprosesseista aiheutuvia kustannuksia, mitä kumpaakin seikkaa on pidettävä merkittävänä oikeusturvaa parantavana elementtinä suomalaisen oikeusjärjestelmän kontekstissa. Oikeudenkäyntien kesto laajoissa asioissa sekä osapuolille aiheutuvat oikeudenkäyntikustannukset ovat merkittävä oikeusturvaongelma.

Arviomuistiossa ei erikseen tuoda esille muutoksen epäsuoria vaikutuksia puheenjohtajan prosessinjohtoon. Menettelyn toimivuus edellyttää, että käräjäoikeuksissa puheenjohtajat huolehtivat riittävästä prosessinjohdosta ja käyttävät aktiivisesti kyselyoikeuttaan. Tämä ei oikeuskanslerin näkemyksen mukaan kuitenkaan edellytä oikeudenkäymiskaaren säännösten muutoksia.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Outi Lehvä

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
